

Godinu dana poslije

ZVONKO MAKOVIĆ

Na Silvestrovo 1991. posjetio sam u zagrebačkom Muzeju "Mimara" jednu izložbu. Bila je to izložba fotografija, a njezin je naslov "Dubrovnik - razaranje Grada 6. prosinca 1991.". Među brojnim, često potresnim, snimcima izdvajali su se oni čiji je autor Pavo Urban. Izdvajali su se iz dva razloga. Prvi je što su te fotografije jasno davale do znanja kako su autentičan dokument trenutka. Ne, dakle, vremena, već upravo trenutka. Pavo Urban nemilosrdno je na njima razotkrivao gustoću, ali i žestinu trenutka koji je njegova kamera zaustavljala pretvarajući ga u bezvremeno. U tišinu. Dakako, svaka fotografija zaustavlja vrijeme, to će reći i trenutke kao sićušne mrvice vremena. Postoje, međutim, razlike. Razlike koje jedan trenutak izdvajaju iz polja općenitosti i pretvaraju u jedinstven događaj. Urbanove fotografije nudile su upravo to: one su svjedočile tragediju koja se probijala kroz zaustavljen djelić vremena. Autor ovdje nije težio nikakvu estetiziranju, nikakvu komentar, nikakvoj dogradnji priče. Ne. On se zaustavlja na konstataciji činjenica koje obično nazivamo Istinom. On je također utiskivao u te kamerom fiksirane činjenice izuzetan osobni naboj koji se nije mogao prikriti. Drugim riječima, na tim sam fotografijama otkrivao iste one procese koje sam pronalazio na djelima velikih fotografa.

Po prvi sam se puta toga silvestarskog dopodneva susreo s originalnim fotografijama mladog autora Pava Urbana, čije sam snimke nešto prije nalazio tek loše otisnute u novinama. Gledajući tada te fotografije gledao sam ih okružene nekom vrstom aure, ali ne one koja se

spominje u jednom od najljepših eseja o fotografiji. Ta je aura imala svoju ljudsku, to će reći i tragičnu, težinu. Težinu smrti. Pavo Urban bio je mrtav s navršene samo dvadeset tri godine života. Ta činjenica što sam znao kako je autor poginuo tek časak nekon što je pritisnuo okidač svog aparata i zaustavio prizor što sam ga upravo gledao imala je sigurno posebnu važnost koja je dopunjavala i pojačavala značenja fotografija. Koja ih je činila potresnima. Pavo Urban poginuo je 6. prosinca 1991. od sadržaja svojih fotografija. Ta smrt nipošto nije tek tragičan događaj. Jedan u nažalost dugom nizu tragičnih događaja. Pavo Urban poginuo je od projektila srpske vojske koja je razarala njegov Dubrovnik. Njegov rodni grad koji je on osjećao i žestoko ljubio. Poginuo je, baš kao što to biva u svim velikim tragedijama, na najsvetijem mjestu, a to je samo srce Dubrovnika. Poginuo je snimajući Stradun u blizini crkve zaštitnika Grada svetoga Vlahu.

Prošlo je gotovo godinu dana od onoga Silvestrova kada sam se prvi puta susreo s fotografijom tragično stradalog mladog fotografa. Strast, koju je on uspijevao utisnuti u prizore što je snimajući izdvajao, ne ostaje skrivenom i nepročitanom. Ona izbija i danas s jednakim intenzitetom. Sada je, međutim, čitam u širem kontekstu, kontekstu cjelovitijeg uvida u Urbanovo djelo. Upravo izišla lijepa i opsežna monografija otkriva nam Pava Urbana kao svestrana fotografa kojemu su ratni snimci njegova Dubrovnika tek silovito prekinuta jedna faza. Najdramatičnija i najstrastvenija faza kojoj kao kontrapunkt stoje čudesni prizori uhvaćeni Urbanovom kamerom 1990. u Rijeci Dubrovačkoj ili 1991. na Lokrumu. Ove, naime, fotografije zrače metafizičkom smirenošću i na sjajan način pokazuju dijapazon Urbanova senzibiliteta, baš kao i čisto tehničke vještine. Fotografska karijera toga talentiranog mladića vrtoglavom se brzinom odvijala u svega tri-četiri godine. I u dramatičnom usponu ta je karijera silovito prekinuta. Međutim, upravo fotografije iz te knjige jasno nam govore da kraj Pava Urbana nipošto nije njegov stvarni kraj.

PAVO URBAN: Kamena prašina nad Gradom
(zadnji snimak, 6. XII. 1991.)

Summary

Zvonko Maković: "A Year After"

It has just been published a comprehensive monograph of a photographer Pavao Urban, who, at the age of 23, got killed during the most intensive devastation of his native Dubrovnik on December 6th 1991, while taking a photograph of the main street of an ancient city - Stradun. The photographic career of this talented young man was developed at a dizzy speed in only three - four years. The monograph reveals to us a versatile photographer, whose shots have presented his the most dramatic and the most passionate phase.